

LUNDS
UNIVERSITET
Institutionen för psykologi
Psykologprogrammet

Bilder av föräldraskap -
en studie om skillnader mellan mammors och pappors
narrativ kring omvårdnad och anknytning

Maria Carlsson & Nina Malmberg
Psykologexamensuppsats, Ht2012

Handledare: Elia Psouni
Examinator: Lars Trygg

Sammanfattning

Denna studie är en kvantitativ pilotstudie med explorativa ansatser som undersökte om det fanns några skillnader i hur elva mammor och elva pappor presenterar narrativ i anknytnings- och omvårdnadsinstrument. Anknytningstestet, Attachment Script Assessment, visade inga signifikanta skillnader mellan mammor och pappor. Som omvårdnadsinstrument användes Caregiving and Attachment Interview där föräldrarna presenterar narrativ kring sina egna och sin medförälders erfarenheter av omvårdnad av deras gemensamma barn. Dessa beskrivningar poängsattes sedan av tillförlitliga bedömare på variablerna kärleksfullhet, avvisande, rollombyte, försummande och press att prestera. Mammornas och pappornas poäng visade skillnader då mammorna beskrev sina medföräldrar som mer försummande och sig själva som mer kärleksfulla. Papporna beskrev sig själva som mer avvisande. Dessa fynd både motsade och bekräftade tidigare forskning kring föräldraskap. Studien uppvisade vissa brister framförallt gällande det låga deltagarantalet och urvalsmetoderna. Framtida forskning bör fokusera på att motivera pappor att delta i studier kring föräldraskap i större utsträckning.

Nyckelord: omvårdnadsrepresentationer, könsskillnader, föräldraskap, anknytning, attachment script, narrativ

Abstract

This pilot study explored differences in how eleven mothers and eleven fathers presented narratives in measurements of caregiving and attachment representations. The Attachment Script Assessment test showed no significant differences between mothers and fathers. The Caregiving and Attachment Interview was used to measure parents' narratives of their own and their co-parents' caregiving of their children. These accounts were scored by reliable assessors according to the variables loving, rejecting, involving, neglecting and pressure to achieve. Mothers and fathers scored differently as mothers described their co-parents as more neglecting and themselves as more loving. The fathers described themselves as more rejecting. The main limitations of the study concerns the sample size and the sampling method. Further research should, to larger extent, focus on motivating fathers to participate in studies regarding parenthood.

Keywords: caregiving representations, gender differences, parenthood, attachment, attachment script, narrative

Innehållsförteckning

Inledning	5
Teori	6
Anknytningsteorin	6
Omvårdnadssystemet och mentala representationer av omvårdnad	7
Föräldraskap som identitet	9
Könsskillnader i föräldraskap	10
Könsskillnader och mätinstrument	11
Könsskillnader och omvårdnad	12
Den aktuella studien	15
Syfte och frågeställningar	16
Metod	18
Material	18
Caregiving and Attachment Interview	18
Child Behaviour Check List for ages 6 -18	19
Friend and Family Interview	20
Attachment Script Assessment	20
Deltagare	21
Procedur	22
Etik	23
Statistisk beräkning	23
Resultat	25
Diskussion	28
Deltagargrupperna	28
Könsskillnader i narrativ kring omvårdnad och anknytning	29
Studiens begränsningar	31
Framtida forskning	32
Slutsatser	33
Referenser	35

Inledning

Bowlbys anknytningsteori har på senare år kommit att bli en av de dominerande teorierna inom psykologin för att förstå relationen mellan barn och den primära anknytningspersonen (Broberg, Granqvist, Ivarsson & Risholm-Mothander, 2006). I denna studie kommer den primära anknytningspersonen användas synonymt med begreppet förälder. Anknytningsteorin utgår från att barn har ett medfött *anknytningssystem* som gör att det visar upp beteenden för att maximera sina chanser att bli omhändertagen av en vuxen (Cassidy, 2008). Under 1980-talet började anknytningsforskningen rikta fokus mot hur relationen ser ut från föräldrarnas perspektiv. Den stora variation av beteenden som barn uppvisar i olika situationer och hur de kan klassificeras in i olika anknytningsmönster är idag grundligt undersökt. Vilka faktorer som påverkar organiseringen av föräldrarnas omvårdnadsbeteenden och som sedan i sin tur medför konsekvenser för barnets anknytningsmönster, är dock fortfarande inte särskilt väl kartlagda (Broberg et al., 2006). Bowlby menade att föräldrar komplementärt till och parallellt med sitt anknytningssystem har ett *omvårdnadssystem* som har funktionen att se till att människan tar hand om sina barn och maximerar deras chans till överlevnad (Cassidy, 2008). Omvårdnadssystemet består av *mentala representationer* som bygger på den vuxnes egna anknytningsrelaterade erfarenheter, samspelet med barnet och den omgivande kontexten. Dessa representationers funktion är att tolka, reglera och förutse både egna och andras beteenden, tankar och känslor. De är flexibla och kan förändras då en person får nya erfarenheter och ny information (Mayselless, 2006). De mentala representationerna skapas i en dynamisk process med den samhällsliga kontext som individen lever i och det finns en mängd forskning som visar på hur föräldraskapet speglar och skapar roller och identiteter utifrån kön (Jämställdhetsombudsmannen [Jämo], 2006; Rogers & Amato, 2000). Gemensamt för denna forsknings resultat är att beteenden och ansvar som anses ligga inom ramen för ett föräldraskap är könsbundna i hög grad. Det kan anses vara rimligt att anta att dessa normer kring kön och föräldraskap påverkar de mentala representationerna av omvårdnad hos mammor och pappor. Den forskning som finns idag angående skillnader mellan mammors och pappors föräldraskap har framförallt fokuserat på barns upplevelser, och flera ansatser har gjorts för att förstå olika aspekter av omvårdnad. Olika intervjuer har utformats i syfte att fånga omvårdnadsrepresentationer och har använts för att mäta vitt skilda aspekter av föräldraskapet (se George & Solomon, 2008, för översikt). Inga studier

har dock ägnat sig åt att studera hur pappors omvårdnadssystem ser ut och fungerar (George & Solomon, 2008) varför det idag inte är känt hur mammor och pappor skiljer sig åt i sina omvårdnadsrepresentationer. Bengtsson och Psouni (2001) har utvecklat Caregiving and Attachment Interview (CAI), som här kommer användas för att studera om det finns några skillnader i mammor och pappors representationer av omvårdnad. Mot bakgrund av den centrala betydelse omvårdnadsrepresentationer verkar ha för föräldraskapet, ämnar därför denna uppsats att undersöka huruvida det finns skillnader i omvårdnadsrepresentationer som kan tillskrivas kön.

Teori

Anknytningsteorin

Inom psykologin har Bowlbys anknytningsteori blivit ett av de mest spridda och använda perspektiven för att förstå relationen mellan barn och förälder, som i den här teorin även kallas primär anknytningsperson (Broberg, Almqvist & Tjus, 2003). Enligt anknytningsteorin har barnet en medfödd förmåga att uppvisa anknytningsbeteende som vägleder anknytningspersonen i dennes omhändertagande av barnet. Beteendena menas vara evolutionärt nedärvda och främjar barnets chans till överlevnad genom att se till att barnet får omsorg och skydd. Anknytningsbeteende syftar till att öka närheten mellan barnet och anknytningspersonen. Vissa beteenden såsom leende och röstlägen hjälper barnet att orientera föräldern mot barnets intressen. Andra beteenden såsom gråt är aversiva och får anknytningspersonen att vända sig till barnet för att få gråten att upphöra (Cassidy, 2008). Inom ramverket för anknytningsteorin fortsatte Mary Ainsworth med studier av mammor och barn i Baltimore och Uganda. Dessa studier ledde fram till teorin om den ”trygga basen” där Ainsworth beskriver den primära anknytningspersonen som en trygg bas som barnet kan upptäcka världen ifrån (Cassidy, 2008). I samspelet med föräldern skapas mentala representationer hos barnet för hur relaterande går till. Enligt Bowlby knyter alla barn an till sina föräldrar så länge de är fysiskt närvarande, oavsett hur relation mellan barn och förälder ser ut. Således utvärderas inte den tidiga anknytningen i styrka utan snarare kvalitet, så kallad anknytningsstil. Då den primära anknytningspersonen fungerar som en trygg bas för sitt barn på ett tillförlitligt vis skapas en trygg anknytning. När anknytningspersonen inte beter sig tillförlitligt skapas istället en otrygg anknytning (Cassidy, 2008). Ainsworth (Ainsworth, Blehar, Waters & Wall, 1978) föreslog även att fyra specifika nyckelfunktioner i föräldrars omvårdnad hjälper

till att organisera barnets tidiga relaterande. Dessa nyckelfunktioner utgör Ainsworths *Four sensitivity scale*, vilken består av fyra kontinuum av erfarenhetskategorier. Den första beskriver känslighet kontra okänslighet, den andra samarbete kontra störningar i samarbetet, den tredje tillgänglighet kontra negligering eller frånvaro och den sista beskriver acceptering kontra avvisande. Dessa kategorier av erfarenheter innehåller olika komponenter i omhändertagandet som predicerar olika typer av anknytningsstil. Ett föräldraskap som utmärks av känslighet, samarbete, tillgänglighet och acceptans verkar höra ihop med en trygg anknytning, medan en avvisande eller negligering attityd gentemot barnets behov och signaler verkar höra ihop med en otrygg anknytning. Då föräldern avvisar barnet kan detta t ex handla om att föräldern aktivt stöter bort barnet då det söker tröst, medan negligering utmärks av frånvaro av reaktioner på barnets kontaktsökande (Ainsworth et al., 1978).

Omvårdnadssystemet och mentala representationer av omvårdnad

Komplementärt till och parallellt med anknytningssystemet har vuxna personer ett omvårdnadssystem vars mål är att ge barnet trygghet och skydd (George & Solomon, 2008). Enligt anknytningsteorin föds vi med förmågan att utveckla omvårdnadsbeteenden som syftar till att ge skydd och omsorg till andra som behöver detta (Collins & Ford, 2010). Omvårdnadssystemets primära funktion är enligt Solomon och George (1996) att se till att hålla sin avkomma nära sig själv och i ett tryggt tillstånd. Trots att omvårdnadssystemet omtalades redan av Bowlby har det inte utforskats i samma grad som anknytningsbegreppet (Collins & Ford, 2010). Detta system utgör ett fristående beteendesystem som består av mentala representationer från upplevelser av föräldraskapet (Solomon & George, 1996).

Omvårdnadsrepresentationerna skapas i skärningspunkten mellan interaktionen med barnet och föräldrarnas egna anknytningsupplevelser (George & Solomon, 2008). Dessa representationer är unika men kan påverkas av anknytningsrepresentationerna exempelvis genom de värderingar som föräldern är uppväxt med och hur de formar föräldrarnas tankar kring hur ett föräldraskap bör vara (Solomon & George, 1996). Omvårdnadsrepresentationerna är specifika för varje relation vilket innebär att en förälder som har flera barn har unika representationer för varje barn (George & Solomon, 2008).

Omvårdnadssystemet betraktas som ett beteendesystem. Ett beteendesystem är ett biologiskt motiverande system som kontrollerar beteende som syftar till att främja

ett visst mål (George & Solomon, 2008). Beteende hos personen förändras och justeras för att främja målen i en feedbackloop. Beteendesystem behöver alltså koordineras på flera sätt för att nå sina mål på bästa sätt (Maysel, 2006). Enligt denna teori har människor flera olika beteendesystem som är separata men som interagerar och konkurrerar med varandra, bland annat anknytningssystemet, utforskningssystemet och omvårdnadssystemet (George & Solomon, 2008). Det som skiljer beteendesystem åt är vilka övergripande mål de är menade att uppnå. Anknytningssystemets mål är att förse barnet med trygghet och omhändertagande från anknytningssystemet. Omvårdnadssystemets funktion är istället att se till att avkomman har god hälsa och är välmående (Collins & Ford, 2010). Solomon och George (1996) påpekar att beteendesystemet för omvårdnad är långt ifrån det enda motivationella system som påverkar föräldrarnas agerande. Omvårdnadssystemet konkurrerar med flera andra roller som exempelvis partner, yrkesverksam, omvårdnadsperson och förälder till andra barn. Därför pågår ständigt en dynamisk balansakt mellan föräldrarnas behov att ta hand om sina barn och att nå andra mål (Solomon & George, 1996). Eftersom föräldern har flera olika beteendesystem som interagerar med varandra är inte alltid omvårdnadssystemet aktiverat (George & Solomon, 2008). Omvårdnadssystemet aktiveras av de anknytningsbeteenden som barnet visar vid tecken på osäkerhet eller fara. Föräldern responderar då efter sina erfarenheter på dessa beteenden till önskat mål uppnått (exempelvis barnet gråter, föräldern tröstar och gråt upphör) (Bell & Richard, 2000).

De mentala representationerna av omvårdnad reglerar föräldrarnas tänkande och beteende då den ger barnet omsorg och skydd (George & Solomon, 2008). Enligt Bowlby (George & Solomon, 2008) innehåller den inre representationen av omvårdnad såväl en bild av miljön som en föreställning av personens egna förmågor och potential att ta hand om barnet. Mentala representationer bygger på faktisk erfarenhet och deras funktion är att tolka, reglera och förutse både egna och andras beteende, tankar och känslor. De är till sin natur flexibla och kan förändras då en person får nya erfarenheter och ny information. Försvarssystem, som syftar till att skydda personen från outhärdliga känslor, påverkar också hur den inre modellen formas. Representationerna av miljön och självet involverar flera minnessystem: procedurellt, semantiskt och episodiskt. De fungerar på flera nivåer av medvetande och involverar också affektiva tillstånd i olika grad (Maysel, 2006). Forskning om mentala anknytningsrepresentationer pekar konsekvent på att sättet på vilket vuxna

rekonstruerar och organiserar anknytningsrelaterade barndomsupplevelser är avgörande för den anknytningsrelation den vuxne kommer att forma med sitt barn (Hesse, 1999; van IJzendoorn, 1995).

Omvårdnadssystemet och anknytningssystemet är alltså tätt förknippade med varandra trots att tonvikt i forskning ofta lagts på anknytning (George & Solomon, 2008). Mycket av Bowlbys arbete om anknytningens roll för barns utveckling fokuserades på den primära anknytningspersonen, i de allra flesta fall mamman (Howard, 2010). Tidigt i anknytningsforskningen blev pappor tilldelade en mer understödande roll i anknytningen och deras bidrag till barns sociala och emotionella utveckling ansågs i allmänhet som additiva effekter (Freeman, Newland, & Coyl, 2010). I dagsläget finns inga studier av pappors omvårdnadssystem (George & Solomon, 2008). Detta trots att George och Solomon (2008) hävdar att det är troligt att det finns en skillnad i hur beteendesystemen interagerar och konkurrerar i en förälder beroende på dess kön.

Föräldraskap som identitet

Teorier om omvårdnad och anknytning är betydelsefulla för förståelsen av föräldraskapet och samspelet mellan barn och förälder. I praktiken verkar föräldraskapet dock ta olika gestalter och former beroende på om föräldern är man eller kvinna. Då män och kvinnor blir föräldrar träder de in i en ny identitet. Identitetsteorin stipulerar att alla människor har en mängd olika identiteter (förälder, arbetskollega, son, kompis, partner, svensk) vilka alla är olika framträdande vid olika givna tidpunkter. Dessa olika identiteter är hierarkiskt ordnade så att vissa är mer betydelsefulla än andra (Pasley, Kerpelman, & Guilbert, 2001). Den framträdande identiteten är knuten till det engagemang man har för en viss roll, så om man är hängiven sitt föräldraskap kommer man ha en framträdande identitet som förälder. Det finns stöd i forskning för att kvinnor är mer hängivna sin mammaroll än pappor i sin papparoll på grund av att samhället förstärker denna asymmetri (Stryker & Serpe, 1982). Simon (1992) visar att föräldraskap är mer framträdande i kvinnors självbild än i mäns, och att män tenderar att se föräldraskapet som något de gör medan kvinnor ser föräldraskapet mer som något man är. Vidare forskning av Stueve och Pleck (2001) pekar på att pappor upplever sin föräldraidentitet mer som ett samföräldraskap, i motsats till ett ensamstående föräldraskap, som mammor verkar göra. Förälder verkar dock vara en framstående identitet för pappor, men stöd finns för att

den inte är lika framträdande som den identitet de har som yrkesarbetare (Stueve & Pleck, 2001).

Könsskillnader i föräldraskap

I Sverige har Jämo (2006) kunnat visa att pappor endast tar ut 20 procent av föräldraledigheten, och 60 procent av män tar inte ut någon föräldraledighet alls under barnets första år. Skillnaderna i föräldraskapet speglas även i statistiken för vem av föräldrarna som tar ut så kallade VAB-dagar (vård av sjukt barn). År 2001 tog papporna ut 35,2 procent av det totala antalet VAB-dagar och tre år senare stod männen för 35,8 procent av dessa.

I överensstämmelse med den verklighet som presenteras i Jämo:s rapport (Jämo, 2006) är internationell psykologisk forskning som visar att partners intar olika roller då de får barn. Mammor tenderar att bli ansvariga för själva omhändertagandet av barnet medan pappan blir mammans hjälpre, barnets lekkamrat och familjens primära försörjare (Cowan & Cowan, 1992). En omfattande studie utförd av Moon och Hoffmann (2008) visar att mammor och pappor anses lika lämpliga att delta i vårdsnaden av sina barn, i lika stor utsträckning och på samma sätt, medan det i praktiken fortfarande finns starka förväntningar på att det är mamman som ska stå för att ta hand om barnet rent fysiskt (t ex ordna middag, klä på barnet) samt känslomässigt (som att trösta och uppmuntra). Trots dessa förväntningar har man kunnat visa att pappors och mammors hormonella mönster, avseende för omhändertagandet viktiga styrande hormoner, till hög grad liknar varandra oavsett kön (Storey, Walsh, Quinton & Wynne-Edwards, 2000). Detta pekar på att inte alla de skillnader som framträder i föräldraskapet inte kan tillskrivas biologiska skillnader mellan män och kvinnor. McBride med kollegor (2005) fann i sin studie att mammor verkar spela en aktiv roll i att forma hur pappor är i sitt föräldraskap. De menar att pappors engagemang i sin papparoll och i sitt faktiska deltagande i sina barns liv modererades av mammans föreställningar om pappans roll. Detta fenomen refereras ibland som *maternal gatekeeping* och kan definieras som a) en motvilja från mamman att dela familjeansvar genom att sätta rigida gränser; b) en önskan om att behålla en moderlig identitet; c) ett differentierat sätt att förhålla sig till föräldraskap (McBride et al., 2005). Det finns också forskning som framhåller sambandet mellan hur parförhållandet mellan föräldrarna ser ut och pappans kontakt med barnet (Goetze-

Morey & Cummings, 2007). Belsky, Steinberg och Draper (1991) menar exempelvis att män har mer kontakt med sina barn när parförhållandet präglas av intimitet.

I Parson och Bales (1955) studie dras slutsatsen att pappor oftare av sina barn upplevs som mer instrumentella i sin föräldraskapsroll medan mamman upplevs expressiv i sin. Den instrumentella föräldrarollen rymmer, menar de, beteenden som ekonomisk försörjning, disciplin och skydd, och den expressiva omhändertagande, sällskap och gemensamma aktiviteter. År 2006 replikerades denna studie av Finley och Schwartz och man fann att samma skilda förväntningar på mammor och pappor existerar idag, 50 år senare (Finley & Schwartz, 2006). Denna skillnad fann man oavsett om föräldrarna lever tillsammans eller inte. Sammantaget pekar denna forskning på att de ansvarsområden och beteenden som anses ingå i föräldraskapet verkar vara könsbundna i stor utsträckning. Dessa varierande fynd ska ses i kontrast mot att många västerländska samhällen under de senaste decennierna utvecklat allt mer egalitära attityder gentemot mans- och kvinnoroller i andra domäner än det som rör föräldraskap (Rogers & Amato, 2000; Spain & Bianchi, 1996; Thornton, 1989).

Sammantaget pekar denna forskning på att vara mamma och att vara pappa är väsentligt skilda roller inom föräldraskapet vad gäller bland annat ansvarsområden, engagemang och självbild som förälder. Trots att många västerländska samhällen rört sig emot alltmer jämställda roller kvarstår dessa skillnader, och de underliggande mekanismerna kan förklaras genom både socialpsykologiska teoribildningar, som ovan, såväl som teorier vilka betonar att olikheter mellan mammor och pappor kan tillskrivas biologiska skillnader mellan könen (Benedek, 1970; Mahler, Pine & Bergman, 1975). En tredje möjlig förklaring till att skillnader konsekvent uppträder då man studerar föräldraskap är att de mätmetoder som används är bättre anpassade till det ena könet. Det finns evidens för att mätmetoder är bättre anpassade för att mäta sätten på vilka mammor vanligen interagerar med sina barn, i jämförelse med pappor (Lewis & Lamb, 2003).

Könskillnader och mätinstrument

När det gäller anknytningsteorin diskuterar Grossman, Grossman, Fremmer-Brombik, med kollegor (2002) huruvida de metoder man idag främst använder för att mäta anknytningen mellan mammor och spädbarn kan anses ha samma validitet när man studerar pappor och spädbarn. När man forskat på mödrar har sensitivitet i interaktionen funnits vara en predicerande faktor för trygg anknytning. Samband som

påverkar anknytningskvalitén hos pappa-spädbarn skiljer sig från de som påverkar anknytningskvalité hos mamma-spädbarn (Grossman, Grossman, Kindler & Zimmerman, 2008). Ofta tittar man på pappors sensitivitet i interaktion med sitt barn och i ett stort antal av de studier, där man tittat på pappa-spädbarn, har man misslyckats med att bekräfta de resultat man hittat för mamma-spädbarn. Studier visar att kvalitén i pappa-spädbarn anknytningen har ett starkare samband med pappans motivation och attityd i föräldraskapet än med hans sensitivitet i tolkning av spädbarnets signaler under det första året (Grossman et al., 2008). Hos fäder verkar andra saker vara viktigare för en god anknytning såsom att jobba färre timmar, att pappan är yngre, barnets kön, pappans personlighet, relationen med mamman, nivå av stress, i vilken grad han interagerar med barnet, hans känsla av att bli stöttad både hemma och på jobbet samt om han har mindre traditionella uppfattningar om barnuppfostran (Grossman et al., 2008). Lewis och Lamb (2003) lyfter fram svårigheten med att man ofta tagit de mått som använts för mammor vid anknytningsforskning och antagit att de mäter samma sak hos pappor. Enligt Monteiro, Verissimo, Vaughn, Santos och Bost (2008) tenderar pappor dessutom att känna sig mer obekväma i testrollen än mammor. Lewis och Lamb (2003) menar att longitudinella studier som använder mått som har en bredare syn på vad som ingår i föräldraskapet har kunnat visa på pappors bidrag till barnets psykosociala hälsa i mycket högre grad än klassiska anknytningsmätningar där mamman framstått som viktigare för barnet. Grossman med kollegor (2002) föreslår exempelvis att ett annat mått än sensitivitet i interaktionen används, *Sensitive and Challenging Interactive play scale*, som mäter pappornas sensitivitet vid lek med barnet vid en observation. I en longitudinell studie som pågick under 16 år kunde Grossman med kollegor (2002) bekräfta sin hypotes att sambandet mellan pappors sensitivitet vid lek är en starkare prediktor för anknytning mellan pappa och barn än pappans interaktionssensitivitet mätt vid barnets första levnadsår. Grossman med kollegor (2002) påpekar att mycket forskning visat att de starkaste prediktorerna för barnets psykosociala fungerande resulterar från en kombination av anknytningen till både mamman och pappan.

Könsskillnader och omvårdnad

Ett vanligt sätt att utvärdera både anknytnings- och omhändertaganderepresentationer hos vuxna är intervjuer (Main & Goldwyn, 1998; Hesse, 1999). Man anser sig nå representationerna genom de narrativ den vuxne

återskapar från minnen av anknytningserfarenheter (Adult Attachment Interview, AAI: Main & Goldwyn, 1998) eller omvårdnadserfarenheter (t ex Caregiving and Attachment Interview, CAI: Bengtsson & Psouni, 2001). Anknytningsforskning har särskilt visat att ett kärleksfullt förhållningssätt, vilket rymmer beteenden som bland annat känslighet inför barnets signaler, acceptans och tillgänglighet, främjar utvecklingen av en trygg anknytning hos barnet (Ainsworth et al., 1978). Då vuxna individer berättar om sina barndomsupplevelser tenderar de att lyfta fram vissa erfarenheter. Utifrån dessa narrativ avgör en kodare huruvida dessa speglar erfarenheter som kan kategoriseras enligt de fem variablerna *loving*, *rejecting*, *involving*, *neglecting* samt *pressure to achieve* (Main & Goldwyn, 1998). Fyra av dessa variabler är vidareutvecklade ur Ainsworths fyra kontinuumskalor (Hesse, 1999) och har kunnat predicera både trygg och otrygg anknytning hos vuxna och barn (Ainsworth et al., 1978; Main & Goldwyn, 1998) och vara associerade med trygga respektive otrygga omvårdnadsrepresentationer hos vuxna (Bengtsson & Psouni, 2008). Variabeln *pressure to achieve* är något nyare och lades till efter omfattande empiriskt arbete av Main och Goldwyn (1998). Det finns viss, om än lite, forskning som undersöker skillnader mellan mammors och pappors egna upplevda erfarenheter av sitt omhändertagande (Putnick et al., 2012). Det finns mer forskning på hur vuxna barn och tonåringar, har skattat sina upplevelser av sina mammors och pappors föräldraskap, och i vilken utsträckning det finns skillnader i detta avseende (Maysless, Bartholomew, Henderson & Trinke 2004; McFarland-Piazza, Hazen, Jacobvitz & Boyd-Soisson, 2012). I vissa fall har observatörer skattat skillnader mellan män och kvinnors föräldraskap (Macfie, Houts, McElwain & Cox, 2005).

Loving (svenska: kärleksfullt beteende) definieras i såväl AAI som i CAI som i vilken grad barnet har upplevt kärleksfullt och accepterande beteende från sin förälder. Detta involverar minnen av beteenden såsom att bli tröstad vid sjukdom, att få tröst vid ledsamhet och att bli förlåten för regelöverträdelser. Beteendet måste vara annat än och instrumentellt, det räcker alltså inte med att ordna det praktiska (Main & Goldwyn, 1998). I en undersökning av McFarland-Piazza med kollegor (2012) mättes mäns upplevelser av sina föräldrar med hjälp av en anknytningsintervju där en intervjuare kodade männens upplevelser. Det visade sig att männen upplevde mammorna som mer kärleksfulla än papporna. I tidigare amerikanska studier har man oftast funnit att mammor rapporterar högre nivåer av acceptans än pappor (Putnick et al, 2012).

Rejecting (svenska: avvisande) speglar enligt CAI och AAI i vilken grad föräldern har avvisat och/eller undvikit barnets anknytning. Beteendena karakteriseras av att dra sig undan eller att vända sig ifrån barnets beroende, uppvisande av känslor eller behov av anknytning. Detta behöver inte alls involvera fysisk eller psykisk misshandel (Main & Goldwyn, 1998). Putnick med kollegor (2012) definierar acceptans som hög nivå av värme samt låg nivå av fientlighet, försummande och avvisande. I sin studie jämförde de mammor och pappors upplevelser av sig själva som föräldrar i nio kulturer med hjälp av ett självskattningsformulär. Det visade sig att både svenska mammor och pappor skattade sig förhållandevis högt på acceptans och förhållandevis lågt på försummande, fientlighet och avvisande jämfört med föräldrar i flera andra kulturer. De svenska mammorna skattade dock sig själva som mer accepterande och varmare än vad de svenska papporna gjorde. Svenska mammor skattade också sig själva som mindre avvisande, försummande och fientliga än vad de svenska papporna gjorde (Putnick et al., 2012).

Involving (svenska: rollombyte) syftar till föräldrarnas tendens att göra sig själv till ett objekt för barnet att fästa sin uppmärksamhet på, genom att involvera barnet i sin psykologiska eller fysiska omsorg (Main & Goldwyn, 1998). Role-reversal är ett närliggande begrepp som, enligt Macfie med kollegor (2005), innebär att föräldern vänder sig till sitt barn med sina behov istället för att vända sig till en partner eller annan vuxen. I deras studie som byggde på observationer vid lek visades att en något större andel av de undersökta mammorna, jämfört med papporna, ägnade sig åt rollombyte med sina små barn. I en annan studie tittade Maysless med kollegor (2004) på hur vuxna beskriver sin barndom och fann att både kvinnor och män beskrev fler minnen och upplevelser som kunde definieras som rollombyte med sin mamma, jämfört med sin pappa. I samma studie framkom också att det är vanligare att kvinnor beskriver minnen och upplevelser från sin barndom som tyder på att de har erfarenhet av rollombyte, än vad män gör.

Neglecting (svenska: försummande) definieras som att föräldern är psykiskt otillgänglig trots att den är närvarande fysiskt. Föräldern är ouppmärksam, upptagen av annat, oengagerad och/eller oåtkomlig för barnet. Detta kan bero på att föräldern har mycket att göra i hushållet eller ofta är borta. På en mindre allvarlig nivå kanske missar barnet kanske lek och interaktionstid med sin förälder medan det på en mer allvarlig nivå saknas en kontakt mellan föräldern och barnet (Main & Goldwyn, 1998). I forskning tittar man ofta på försummande tillsammans med barnmisshandel

och sällan som ett isolerat begrepp vilket innebär att den forskning som gjorts inte kan ses som rättvisande för begreppet försummande. De uppgifter från JämO (2006) som pekar på att pappor är mindre hemma med sina barn skulle kunna vara en indikation på att pappor är mer försummande för sina barn än mammor men det saknas tillräckligt utförlig forskning för att fastställa detta.

Pressure to achieve (svenska: press att prestera) syftar till i vilken grad barnet pressas att prestera för att höja sin status eller position i något sammanhang, allmänt pressas till att lyckas eller att ta ett vuxet ansvar (Main & Goldwyn, 1998). I McFarland-Piazza med kollegors (2011) studie kunde man se att då vuxna män intervjuades med en anknytningsintervju berättade de om fler minnen och upplevelser där de pressats att prestera av sina pappor än av sina mammor. Finley och Schwartz (2006) fann i en studie att pappor har en tonvikt på instrumentella funktioner i sitt föräldraskap vilket innebär att deras funktion i familjen ofta innefattar att försörja, skydda, disciplinera, övervaka skolarbete och karriärutveckling samt övervaka utvecklande av moral och självständighet hos barnen.

Dessa varierande fynd utifrån vuxna barns och tonåringars skattningar av sina föräldrar samt observatörers skattningar av föräldraskap pekar på att mammor i regel uppfattas som mer kärleksfulla (McFarland-Piazza et al., 2012; Putnick et al., 2012) än pappor, medan pappor tenderar att uppfattas som mer avvisande enligt en tvärkulturell studie (Putnick et al., 2012). Två studier (Mayselless, 2004; Macfie, et al., 2005) har kunnat visa på att mammor är mer rollombytande med sina barn, i jämförelse med pappor. Forskning på försummande, så som den är operationaliserad i CAI, är tunnsådd, även om JämOs rapport (2006) pekar på mer frånvarande pappor när barnen är små. Slutligen, finns det stöd för att pappors föräldraskap har ingredienser vars innehåll är mer närliggande till press att prestera, i jämförelse med mammors. Detta underlag är, som tidigare nämnts, inte utifrån föräldrarnas eget perspektiv, varför det är svårt att med säkerhet förutse att samma skillnader skulle uppstå i denna studies material.

Den aktuella studien

I den aktuella studien intervjuades elva mammor och elva pappor med CAI. Studien genomfördes som en del av "Föräldrars och barns mentala representationer av omvårdnad och anknytning: Inverkan på föräldra-barn relationen och på barnens psykiska välbefinnande under tidig pubertet", en longitudinell studie vid Institutionen

för psykologi vid Lunds Universitet. I studien deltog båda föräldrarna till 85 ungdomar i förpuberteten, föräldrarna själva fick välja om pappan eller mamman skulle intervjuas. Eftersom endast elva pappor blev intervjuade genomfördes en matchning med elva av 74 tillgängliga mammaintervjuer. Intervjuerna kodades sedan efter hur mycket minnen och upplevelser som föräldrarna kunnat berätta om som tyder på kärleksfullt beteende, avvisande, rollombyte, försummande och press att prestera, både då de berättat om sig själva och om sin medförälder. Sedan undersöktes om det fanns någon skillnad mellan mammorna och papporna enligt dessa fem variabler. De fem variablerna undersöktes separat för då föräldern berättar om sig själv respektive då den berättar om sin medförälder. Matchningen av pappornas med mammornas intervjuer gjordes systematiskt och i olika steg. I ett första steg matchades barnens kön samt föräldrarnas civilstånd. I forskning bekräftas att barnets kön är en bidragande faktor till hur föräldern behandlar dem (Grossman et al., 2008). Eftersom föräldrarna också ska redogöra för medföräldrarnas föräldraskap så valde författarna även att matcha för civilstånd mellan föräldrarna, då detta antogs kunna bidra till beskrivningen av den andra föräldern. I ett andra steg har barnen i de båda grupperna balanserats med hjälp av ett frågeformulär som mäter symtom på beteendeproblematik. Författarna menar att barnens skattning enligt detta instrument bör ge en indikation på hur detta barn förhåller sig till och uttrycker sig kring sina egna emotionella och kognitiva tillstånd. Således är barnets skattning enligt detta instrument, barnets kön och föräldrarnas civilstånd de variabler som hålls konstanta i denna studie. Viktigt att betona är att papporna och mammorna som ingår i detta urval inte ingår i samma familjer utan berättar om sin medförälder, som inte blivit intervjuad i denna studie. Föräldrarnas anknytning och barnens anknytning har lämnats fria att variera, varför det görs systematiska mätningar för att analysera hur de skiljer sig åt och vad detta kan få för konsekvenser för det resultat som träder fram i linje med uppsatsens syfte. Det har i denna studie varit svårt att rekrytera pappor, vilket medför att deltagarantalet är lågt.

Syfte och frågeställningar

Förståelsen för omvårdnadsrepresentationer har visat sig vara en viktig del i att kartlägga samspelet mellan barn och förälder och förstå mekanismerna bakom formationen av olika anknytningsprofiler. Det har gjorts omfattande forskningsinsatser för att utforska de föreställningar om omvårdnad en förälder bär på

och vad dessa får för konsekvenser för barnets psykiska hälsa.

Parallellt med detta dikterar samhällsnormer i hög grad vilka beteenden som faller inom ramen för manligt och kvinnligt, och det finns belägg för att dessa normer är starkare för föräldraskapet än för andra sociala sfärer i samhället (Rogers & Amato, 2000; Spain & Bianchi, 1996; Thornton, 1989). Mycket forskning har syftat till att klargöra vilka olika roller män och kvinnor tenderar att ta inom ramen för föräldraskapet. Resultaten pekar konsekvent på att det är avgörande för föräldrarollen om en person identifierar sig som mamma eller pappa, både när det kommer till individens eget beteende samt hur den förhåller sig till sin medförälder. Samtidigt pekar andra fynd på att de mätmetoder som används för att mäta de föräldraskapets viktiga aspekterna omvårdnad och anknytning, verkar i stor grad vara anpassade till kvinnor (Lewis & Lamb, 2003).

För att förstå mekanismerna bakom varför föräldraskapet antar olika skepnader beroende på om man som förälder är man eller kvinna, är det därför viktigt att analysera de bakomliggande omvårdnadsrepresentationerna som visat sig avgörande för samspelet mellan barn och förälder. Detta har hittills inte studerats. Det primära syftet med denna studie är att undersöka huruvida det finns några skillnader i hur mammor och pappor presenterar narrativ kring omvårdnad och anknytning, som kan tillskrivas kön, utöver andra faktorer. Eftersom grupperna är små och papporna fått utgöra matchningsunderlaget blir ytterligare ett syfte att klarlägga hur dessa grupper skiljer sig åt gällande hur deras barns anknytning ser ut och hur relationen ser ut mellan barn och förälder. Det kommer även att analyseras huruvida dessa mätmetoder hanteras på olika sätt av mammor och pappor. Detta för att preliminärt kunna belysa skillnader som framkommer i mammornas och pappornas narrativ kring anknytning och omvårdnad. Således är denna uppsats huvudsakliga frågeställning:

(1) Finns det någon skillnad i hur mammor och pappor presenterar narrativ enligt instrument som mäter anknytning och omvårdnad? För att utforska detta undersöks huruvida det finns en skillnad mellan mammorna och papporna i hur de presenterar narrativ av sina egna och sin medförälders, erfarenheter med sitt barn enligt instrumentet Caregiving and Attachment Interview, CAI. Det undersöks också om intervjutiden i CAI skiljer sig åt mellan mammorna och papporna, då detta kan ge information om hur mammor respektive pappor förhåller sig till att presentera narrativ kring omvårdnad. Det undersöks vidare hur mammorna och papporna skiljer sig åt då de skapar berättelser kring trygg-basinteraktioner, för att klargöra dels huruvida

papporna och mammorna skiljer sig åt i sin anknytningsstil, och dels för att undersöka om det finns någon skillnad i hur dessa grupper förhåller sig till mätinstrumentet.

För att kunna förstå och tolka dessa resultat ytterligare jämförs grupperna gällande dels om det finns någon skillnad på barnen i grupperna och dels om relationen mellan föräldrarna och deras barn skiljer sig åt, avseende ett antal variabler. Detta för med sig två underliggande frågeställningar:

(2) *Finns det någon skillnad i anknytningsstil mellan barnen i mammagruppen och barnen i pappagruppen?* Det undersöks både om det finns en skillnad mellan barnens anknytningsstil och i vilken utsträckning barnen i de två grupperna använder sig av de intervjuade föräldrarna som trygg bas. Detta görs dels för att klargöra huruvida det finns någon skillnad mellan barnen till de pappor som valt att ingå i studien i jämförelse med de mammor som är matchade utifrån dessa, och dels för att en skillnad i detta avseende sannolikt påverkar svarsmonstren i CAI.

(3) *Finns det någon iakttagbar skillnad i hur mammornas och pappornas relation till sina barn ser ut?* Detta undersöks dels genom att studera konsekvens mellan mammornas respektive pappornas anknytningsstil och deras barns anknytningsstil och dels mellan de intervjuade föräldrarnas anknytningsstil och deras barns tendens att använda denna förälder som trygg bas. Mammors och pappors uppfattning om barnets symtom på beteendeproblematik i relation till barnets egen uppfattning, jämförs också. Det kan vara av intresse om någon av gruppernas skattningar i högre grad överensstämmer med barnets i detta avseende. Vidare undersöks huruvida det finns en skillnad mellan grupperna på i vilken grad barnen föredrar en av sina föräldrar som trygg bas. Här undersöks alltså relationen till både den förälder som blivit intervjuad och den som inte blivit intervjuad.

Metod

Denna studie har en deskriptiv och explorativ ansats och bygger på kvantitativa data. På grund av det låga deltagarantalet får den ses som en pilotstudie med ett explorativt förhållningssätt.

Material

Caregiving and Attachment Interview. CAI (CAI: Bengtsson & Psouni, 2001) är en semistrukturerad intervju som mäter två aspekter av omhändertagande: upplevelser och erfarenheter av relationer föräldrar har till sina barn. CAI utvecklades

i syfte att mäta omvårdnadrepresentationer och innehåller 20 frågor. De inledande frågorna berör familjens allmänna sociala situation och föräldrarnas relation till barnet. Sedan får föräldern beskriva sin relation med barnet genom att ange fem adjektiv, vilka intervjuaren sedan uppmanar föräldern att illustrera med olika exempel från händelser. Samma procedur genomgås då föräldern beskriver sin upplevelse av barnets relation med den andra föräldern. Intervjun följs sedan av frågor rörande vilken av föräldern som upplevs stå barnet närmast, vad föräldern gör och känner då barnet är ledset och/eller gjort sig illa och hur barnet respektive föräldern reagerar vid separationer. Vid bearbetningen av data används en nio-gradig skala för att bedöma föräldrarnas sannolika omvårdnadserfarenheter (erfarenhetsvariablerna) med sitt barn, enligt kodarens uppfattning, samt föräldrarnas upplevelse av sitt omhändertagande (upplevelsevariablerna). I denna studie kommer fokus enbart ligga på erfarenhetsvariablerna på grund av studiens omfattning. De medvetna (episodiska) minnena som föräldern uppger i intervjun bedöms vara sannolika erfarenheter, och dessa ger en indikation på föräldrarnas representationer av omvårdnad (Bengtsson & Psouni, 2008). I CAI samlas data kring erfarenheter upp just i dessa erfarenhetsskalor, och dessa benämns, i likhet med AAI (Main & Goldwyn, 1998) som kärleksfullt beteende, avvisande, rollombyte, försummande och press att prestera. Överensstämmelse mellan det vuxna barnets AAI och mammans CAI har studerats av Bengtsson och Psouni (2008; Psouni & Bengtsson, 2012), och man uppmätte denna till mellan 0.94 och 0.92. CAI har även en god validitet (Bengtsson & Psouni, 2008; Psouni & Bengtsson, 2012) och har funnits samvariera med mer implicita anknytningsrepresentationer (Psouni & Bengtsson, 2012) och individens anknytningsarbetsmodell enligt AAI (Psouni & Bengtsson, 2012).

Child behavior checklist for Ages 6-18. CBCL (CBCL: Achenbach & Rescorla, 2001) har använts för att säkra matchningen mellan barnen i de båda grupperna, avseende symptom på beteendeproblematik. CBCL är en normerad enkät där föräldern, eller någon annan vuxen som ser barnet i sin familjekontext samt barnet själv, skattar barnets kompetenser på tre variabler; aktiviteter, social färdighet och skolprestationer. Dessa ingår i den totala poängen på testet. Barnets totala resultat klassificeras sedan enligt kliniskt, borderline och normalt intervall. Ett poäng på mindre än 1 anses i allmänhet ligga inom normalspannet. CBCL är ett väl utprovat instrument och har både hög reliabilitet och validitet. Test-retest reliabilitet varierar mellan 0.82 och 0.94 för samtliga items och intern konsekvens varierar mellan 0.63

och 0.97 för samma items (Achenbach & Rescorla, 2001). Tvärkulturella studier har kunnat bekräfta intern konsekvens på mellan 0.66 och 0.96 över items (Ang et al., 2012). CBCL:s kriterievaliditet har mätts genom att jämföra CBCL-resultat hos barn ur normalpopulationen med barn som är i kontakt med psykiatri och funnit att de skiljer sig signifikant åt (Ang et al., 2012). Vidare undersökningar har kunnat påvisa att CBCL predicerar kontakter med psykiatri även när man kontrollerat för socioekonomisk status och kulturell bakgrund (Achenbach & Rescorla, 2001).

Friends and Family Interview. FFI (FFI: Steele & Steele, 2005) är en semistrukturerad intervju för skolbarn som mäter anknytning i praktiken. Frågorna undersöker hur barn upplever sin relation till sina föräldrar, syskon, kompisar, lärare samt hur de handskas med sina känslor. Barnets berättelse transkriberas verbatim och tolkas av en certifierad kodare. I likhet med AAI (Main & Goldwyn, 1998) syftar intervjun till att fånga anknytningsrepresentationer genom de minnen av erfarenheter barnet har haft tillsammans med sina föräldrar, lärare, syskon och kompisar. Barnets språkliga koherens, som skattas av kodaren, då det berättar om dessa erfarenheter anses vara en indikator på trygg eller otrygg anknytning. Utifrån barnens svarsmönster delas de in i fyra anknytningskategorier: autonom (F), undvikande (D), upptagen (P) och disorganiserad (DIS). Dessa fyra anknytningskategorier kan sedan delas in i vidare dikotom klassifikation som otrygg och trygg (FFI-dikotomisering), vilket betyder att trygg (F) betraktas som en trygg anknytning och att samtliga av de andra anses vara otrygga anknytningar. I FFI ingår en rad olika delskalor däribland två som mäter trygg bas i praktiken. Varje intervju bedöms utefter en fyra-gradig skala med avseende på huruvida det föreligger bevis för att det finns trygg-bas-tillgänglighet för barnets mamma och för barnets pappa. De fyra poängen enligt skalan definieras som 0= inga bevis, 1= lite bevis, 2=måttliga bevis och 3= starka bevis. Studier har bekräftat att FFI har god validitet och reliabilitet, och verkar t ex robust för verbal förmåga enligt WISC-III (Steele & Steele, 2005). I denna studie används FFIs fyra anknytningsklassifikationer, FFIs dikotoma klassifikation samt skalorna för trygg-bas för mamma respektive pappa.

Attachment Script Assessment. ASA (ASA: Waters & Rodrigues-Doolabh, 2004) är ett test som syftar till att undersöka förekomst av så kallat trygg-bas script hos vuxna. Script är ett kognitivt begrepp som används synonymt med scheman och syftar till inre strukturer som orienterar vår tolkning och förståelse av aktiviteter, i detta fall anknytningsrelaterade aktiviteter (Aschcraft, 2006). ASA mäter *implicita*

anknytningsrepresentationer, genom att informanten skapar en historia utifrån i förväg utvalda ord, vilka syftar till att framkalla så kallade script för anknytning (Waters & Rodrigues-Doolabh, 2004). ASA består av fem uppsättningar av ord, och utifrån dessa skapas fem olika berättelser. Berättelserna poängsätt på en skala mellan 1-7, där låga poäng (1-3) tyder på en frånvaro av trygg-bas-script medan en högre poängsättning (4-7) tyder på närvaro av trygg-bas-script. En frånvaro av trygg-bas-script pekar på att individen har en otrygg anknytning, och en närvaro av ett sådant script pekar på motsatsen (Monteiro et al., 2008). Höga poäng ges till berättelser som innehåller ett rikt samspel mellan olika aktörer samt visar på att aktörerna visar intresse och känslighet inför varandra. Ett generellt mått på trygg-bas-förekomst erhålls utifrån att ett medelvärde för de olika berättelserna beräknas (ASA-medelvärde) vilket sedan blir underlag för huruvida individen betraktas som trygg eller otrygg (ASA-dikotom). Man har i olika studier funnit att svarsmönster i ASA är stabilt över tid (Vaughn, Waters, Coppola, Bost & Verissimo, 2006; Waters, Rodrigues & Ridgeway, 1998), och att detta samvarierar med AAI (Bakermans-Kranenburg, 2006).

Deltagare

Denna studie bygger på data från 22 föräldrar, elva pappor och elva mammor. Eftersom endast elva pappor valde att ställa upp i den longitudinella studien, genomfördes en matchning (se tabell 1) med de 74 mammor som fanns tillgängliga i projektet. Deltagarna hade alla barn som vid testtillfället var 10-11 år gamla ($M=10,9$ år, $SD=0,3$). Eftersom en av matchningsvariablerna var barnets kön och merparten av papporna intervjuades tillsammans med sin dotter resulterade detta i att en majoritet av barnen till föräldrarna i studien var flickor. Av de 22 barnen var 6 pojkar och 16 flickor, vilket motsvarar en procentandel på 73 procent flickor och 23 procent pojkar. Av mammorna arbetade merparten inom hälso- och sjukvård och utbildningssektorn, medan en deltagare uppgav att hon är statsvetare och en redovisningskonsult. Av männen arbetade två inom IT-sektorn, två inom administration, resterande uppgav yrke som lärare, officer, ingenjör, egenföretagare, läkare, forskare och designer. Tio av mammorna och tio av papporna levde vid tidpunkten för intervjun tillsammans med medföräldern. En mamma och en pappa var separerade från medföräldern. Samtliga familjer är bosatta i södra Sverige. I Tabell 1 visas pappornas värden på matchningsvariablerna samt de mammor som de matchats med och deras värden på

matchningsvariablerna. Av etiska skäl redovisas inte föräldrarnas civilstånd trots att de matchats för detta. Detta på grund av att endast en pappa inte var sammanboende med mamman till barnet, vilket innebär att denna pappas anonymitet inte kunde bevaras i tillfredställande grad. I urvalet ingår dock en mamma och en pappa som inte är sammanboende med medföräldern. De övriga tjugo deltagarna var vid testtillfället sammanboende med medföräldern.

Tabell 1

Deltagare i studien och deras matchande mamma

Deltagare grupp 1	Barn kön	CBCL-värde, barn	Deltagare grupp 2	Barn kön	CBCL-värde, barn
Pappa1	P	0,96	Mamma1	P	0,89
Pappa2	F	0,17	Mamma2	F	0,16
Pappa3	P	0,61	Mamma3	P	0,67
Pappa4	P	0,09	Mamma4	P	0,09
Pappa5	F	0,54	Mamma5	F	0,53
Pappa6	F	0,38	Mamma6	F	0,39
Pappa7	F	0,03	Mamma7	F	0,05
Pappa8	F	0,03	Mamma8	F	0,04
Pappa9	F	0,36	Mamma9	F	0,39
Pappa10	F	0,49	Mamma10	F	0,44
Pappa11	F	0,10	Mamma11	F	0,09

Not: CBCL= Child Behavior Check List

F= flicka, P=pojke,

Procedur

Deltagarna rekryterades från en longitudinell studie vid Lunds universitet som syftar till att undersöka faktorer som predicerar psykisk ohälsa hos barn i åldrarna 10-13 år, genom föräldra- och barnintervjuer. I varje familj intervjuades endast en av föräldrarna och i ett inledande skede uppmuntrades pappor att delta, för att få en bättre balans mellan mammor och pappor. Projektet erbjöd att genomföra intervjuer på kvällar och helger för att kunna rekrytera fler pappor. Trots detta valde bara elva pappor och 74 mammor att ställa upp. Merparten av deltagarna intervjuades i sina hem. Ett litet antal valde att bli intervjuade på Institutionen för psykologi i Lund. En forskningsassistent intervjuade barnet med FFI och SBST (ett test som inte kommer användas här) och en annan forskningsassistent intervjuade föräldern med CAI och ASA under samma tillfälle. Både barnet och föräldern fick sedan fylla i en CBCL-enkät var för sig. Testningen och intervjuerna genomfördes av forskningsassistenter som genomgått utbildning i instrumenten. Samtycke för studien inhämtades 2009, då familjerna blev rekryterade till undersökningen. Samtliga intervjuer spelades in och

transkriberades verbatim och kodades enligt gängse normer för hantering av CAI (Bengtsson & Psouni, 2008). I denna studie kodades först alla pappors intervjuer och därefter alla mammors intervjuer. Kodningen gjordes av författarna till denna uppsats och kontrollerades av F. D. Elia Psouni, som även handledt genomförandet av denna studie. Författarna uppvisade en interbedömarreliabilitet varierande mellan $r=0,79$ ($p<0.01$) och $r=0,88$ ($p<0.01$) avseende pappornas och mammornas egna erfarenheter med sina barn, och en interbedömarreliabilitet varierande mellan $r=0.65$ ($p<0.01$) och $r=0.97$ ($p<0.01$) för de variabler där föräldern beskriver erfarenheter tillsammans med medföräldern. Interbedömarreliabilitet mellan författarnas och den certifierade kodarens scores varierade mellan $r=0,79$ och $r=0,94$ ($p<0,01$) för de tio variablerna. Ett medelvärde på båda författarnas skattningar avseende CAI användes sedan vid den statistiska bearbetningen. Kodningen av data som framkommit i andra instrument än CAI har i denna studie inte kodats av författarna. Dessa har dock kodats av tillförlitliga och certifierade kodare.

Etik

Föräldrarna har skrivit på en samtyckesblankett där de uppgav att de förstått vad deras och deras barns medverkan i projektet innebar. De uppgifter som utlämnas om individen i dessa resultat övervägdes noga för att säkerställa att individens anonymitet bevaras. Alla personer som medverkat i studien är anonyma och studiens resultat kan endast sägas gälla på gruppnivå. Tillvägagångssättet i denna studie bör därför betraktas som etiskt försvarbart.

Statistisk beräkning

De beräkningar som utfördes för att besvara de tre frågeställningarna kan delas upp i olika steg. För att besvara den första frågeställningen undersöktes huruvida det fanns statistisk signifikanta skillnader mellan hur mammornas och pappornas svarsmönster framträdde i CAI och ASA. Det undersöktes om mammorna och papporna skiljde sig åt i erfarenhetsvariablerna kärleksfullt beteende, avvisande, rollombyte, försummande och press att prestera, dels då de berättade om sig själva och dels då berättade om sin medförälder. Därefter undersöktes om det finns en signifikant skillnad i de mätinstrument som användes för att mäta omvårdnadsrepresentationer och anknytning. Detta gjordes genom att intervjutid på CAI i minuter jämfördes mellan de två grupperna. För att testa om mammorna och papporna skiljde sig åt i

anknytningsstil samt i spridning på anknytningstestet undersöktes huruvida det fanns en signifikant skillnad mellan grupperna i ASA-medelvärde samt ASA-dikotom. Samtliga dessa skillnader, utom ASA-dikotom, testades med hjälp av ett Mann-Whitney U-test eftersom data i studien inte är normalfördelad samt låg på ordinalskala. Denna typ av test är mer robust mot extrema värden vilket är fördelaktigt eftersom studien har ett lågt deltagarantal. Skillnaderna mellan mammorna och papporna avseende ASA-dikotom testades med ett Chi²-test. Chi²-test användes för att utforska relationen mellan två kategoriska variabler. Testet, som jämför de observerade frekvenser som uppträder i varje kategori, används då datan är på ordinalskala.

För att besvara den andra frågeställningen analyserades skillnaderna mellan barnen i de två grupperna. Det utreddes huruvida det finns en signifikant skillnad mellan mammorna och pappornas barn i anknytning enligt FFI-klassificering. Detta undersöktes genom en Chi²-analys. Vidare testades barnens trygg-bas-poäng för sina mammor respektive sina pappor för att se om barnen i de två grupperna använder sina pappor och mammor som trygg bas i olika utsträckning. Detta analyserades med ett Mann-Whitney U-test.

För att utreda den tredje frågeställningen beräknades hur mammorna och papporna skiljer sig på ett antal variabler som illustrerar deras relation till barnen. För att kartlägga huruvida det fanns en skillnad mellan mammorna och papporna i hur deras anknytningsmönster påverkar barnens anknytningsmönster undersöks om det fanns en signifikant skillnad mellan mammor och pappor i hur föräldrarnas ASA-dikotomi predicerade barnets anknytning enligt FFI-dikotomi. För denna jämförelse användes en Chi² analys. Vidare gjordes en mätning med Spearmans Rho för att fastställa relationen mellan mammornas och pappornas ASA-medelvärde och barnens poäng på variabeln trygg-bas i FFI för den förälder som deltog i studien. För att undersöka huruvida det fanns en korrelation mellan variablerna användes Spearman's Rho, eftersom datan är ordinal.

Barnens skattning på CBCL och föräldrarnas skattning på CBCL skiljer sig vanligtvis åt. För att utreda om det finns en signifikant skillnad mellan hur mammor eller pappor skattar sina barn på CBCL användes ett Mann-Whitney U-test. Denna mätning genomfördes för att se om det finns en systematisk skillnad mellan pappor och mammors uppfattning om barnets beteende jämfört med barnets egen uppfattning. Vidare räknas det ut om det fanns någon skillnad mellan barnen i grupperna med

avseende om de föredrar någon av sina föräldrar som trygg bas genom att jämföra skillnaden i barnens trygg-baspoäng för sin mamma respektive för sin pappa.

Slutligen räknades effektstorleken (r) ut för alla skillnader beräknade med Mann-Whitney U-test. Effektstorlek då Chi²-analys använts anges antingen med *Cramer's V* eller *phi*. Då Spearman's Rho använts anges r^2 , som indikator på effektstorlek.

Resultat

Som ett första steg i analysen presenteras föräldrarna i Tabell 2 med ett antal variabler som syftar till att ge en deskriptiv bild av deltagarna.

Tabell 2

Deskriptiv statistik (N=22)

Medelvärde och standardavvikelse gällande testinstrumentens variabler

	Mammor		Pappor	
	(N=11)		(N=11)	
	M	SD	M	SD
CBCL differens	0,22	0,20	0,23	0,23
ASA-genomsnitt	3,50	0,93	3,40	0,75
Trygg-bas pappa	2,23	0,88	2,36	0,39
Trygg-bas mamma	2,95	0,85	2,59	0,63
Intervjutid CAI i min	66,87	11,69	71,55	17,53

Not: CBCL = Child Behaviour Check List, ASA= Attachment Script Assessment, CAI= Caregiving and Attachment Interview, min= minuter

Inledningsvis undersöktes om det fanns en skillnad mellan mamma- och pappagrupperna i hur de beskrev sitt eget föräldraskap gällande variablerna kärleksfullt beteende, avvisande, rollombyte, försummande och press att prestera (frågeställning1, Tabell 3). Mann-Whitney-resultaten visade inga signifikanta skillnader i någon av kategorierna mellan de två grupperna. Dock framkom två tendenser gällande kärleksfullt beteende och avvisande.

Tabell 3

Medelvärde, standardavvikelse, median, z-värde, p-värde och effektstorlek för mammors och pappors poäng på sannolika erfarenheter med sina barn, gällande sig själv, enligt CAI.

Variabel i CAI	Mammor (N=11)			Pappor (N=11)			Z	p	r
	M	SD	Md	M	SD	Md			
kärleksfullhet	5,48 [†]	1,01	5,00	4,52 [†]	1,53	4,50	-1,89	0,06	-0,36
avvisande	1,39 [†]	1,38	1,00	2,84 [†]	1,81	2,25	-1,68	0,09	-0,26
rollombyte	1,34	1,82	1,00	0,61	1,11	0,00	-1,23	0,22	-0,26
försummande	0,00	0,00	0,00	0,04	0,15	0,00	1,00	0,32	-0,21
PAP	0,41	0,97	0,00	1,02	1,73	0,00	0,96	0,34	-0,21

Not: [†] $\leq 0,15$

CAI = Caregiving and Attachment Interview, PAP = Press att prestera

Vidare beräknades om det fanns någon skillnad mellan mammor och pappor i hur de beskrev sin medförälder i CAI (Tabell 4). Mann-Whitney U-test på varje variabel visade ingen skillnad på kategorierna kärleksfullt beteende och avvisande. I variabeln press att prestera var gruppernas värden identiska vilket förhindrade en analys. Skillnaden i föräldrarnas presentation av varandra gällande försummande uppnådde signifikant nivå. Mammorna beskrev sina medföräldrar som mer försummande av sitt barn än vad papporna beskrev sina. En tendens framträdde också i materialet gällande rollombyte, som kan indikera att mammor beskrev sina partners som mer rollombytande än vad pappor beskrev sina partners.

Tabell 4

Medelvärde, standardavvikelse, median, z-värde, p-värde och effektstorlek för mammors och pappors poäng då de beskriver sin medförälders sannolika erfarenheter med deras gemensamma barn, enligt CAI

Variabel i CAI	Mammor (N=11)			Pappor (N=11)			Z	p	r
	M	SD	MD	M	SD	MD			
kärleksfullhet	4,11	1,17	3,75	3,84	1,51	4,00	-0,30	0,77	-0,06
avvisande	1,16	1,57	0,00	1,20	2,07	0,00	-0,26	0,80	-0,06
rollombyte	0,90 [†]	1,80	0,00	0,20 [†]	0,68	0,00	-1,48	0,14	-0,31
försummande	0,79*	1,52	0,00	0,00*	0,00	0,00	-2,15	0,03	-0,46
PAP	0,18	0,60	0,00	0,18	0,60	0,00	0,00	1,00	-

Not: * $p < 0,05$; [†] $\leq 0,15$

CAI = Caregiving and Attachment Interview, PAP = Press att prestera

Mann-Whitney U-test användes också för att undersöka om det fanns signifikanta skillnader i intervjuernas längd i minuter mellan mammor och pappor och resultaten visade att det inte förelåg någon signifikant skillnad, $z(22) = -0.79$, $p = 0.43$,

$r=-0,17$. Sedan undersöktes om det fanns en skillnad mellan mammorna och papporna i ASA-dikotom. En överblick av data visade att 9 av 11 pappor och 9 av 11 mammor var kodade som otrygga enligt ASA-dikotom, och ett Mann-Whitney U-test visade att det inte fanns någon skillnad mellan grupperna avseende medelpoäng på ASA, $z(22)=-0,07$, $p=0,95$, $r=-0,01$. Eftersom dikotomiseringen gjordes utifrån ett cut-off-värde fanns det skäl att analysera om medelvärdena skilde sig systematiskt åt i de två grupperna. Detta kan visa på att de två grupperna förhöll sig olika till mätinstrumentet.

Vidare undersöktes om det fanns en skillnad i anknytningsstil mellan barnen i mammagruppen respektive pappagruppen. Chi²-analys, som visade att det inte fanns någon signifikant skillnad i fördelning av anknytningsstil bland barnen i de två grupperna $\chi^2(4, N=22) = 4,30$, $p=0,37$, *Cramer's V*=0,44. Mann-Whitney U-test visade inte heller någon signifikant skillnad i hur barnen använder sig av sin mamma respektive sin pappa som trygg bas: $z(22)=-1,06$, $p=0,29$, $r=-0,23$.

Vidare undersöktes om det fanns en skillnad i konsekvens mellan pappornas respektive mammornas trygg-bas kvalitet enligt ASA-dikotomi och barnens anknytningskvalité enligt FFI-dikotomi. Chi²-test för oberoende (med Yate's Continuity Correction) visade inget signifikant samband mellan papporna och deras barn utifrån dessa variabler $\chi^2(1, N=11) = 0,41$, $p=0,45$, *phi*=0,43. Mellan mammorna och deras barn fanns inte heller någon signifikant samband $\chi^2(1, N=11) = 0,00$, $p=1,0$, *phi*=0,13. Det fanns inte heller någon skillnad i styrkan på sambandet mellan mammornas respektive pappornas ASA-medelvärde och deras barns värde på trygg-bas enligt FFI: för mammagruppen Spearman's Rho $r(11) = 0,28$, $p=0,39$, $r^2=0,08$; för pappagruppen $r(11) = 0,06$, $p=0,86$, $r^2=0,00$.

Därefter behandlades om det fanns en skillnad mellan mammorna och pappornas skattning på CBCL. Differensen mellan föräldrarnas skattning på CBCL och barnens skattning på CBCL räknades ut. Denna differens mellan mammorna och papporna undersöktes med ett Mann-Whitney U-test. Någon statistiskt signifikant skillnad mellan de två grupperna förelåg inte. Det fanns alltså ingen skillnad avseende differensen på föräldra- och barnskattningarna, $z(22) = -0,20$, $p=0,84$, $r=0,04$. Det fanns inte heller någon skillnad i barnens skattning på trygg-bas för sin mamma och för sin pappa mellan de två grupperna. Denna skillnad jämfördes med ett Mann-Whitney U-test men visade ingen signifikant skillnad $z(22) = -1,27$, $p=0,20$, $r=0,27$.

Diskussion

I denna studie framkom ett antal intressanta tendenser som med försiktighet kan belysa skillnader som framkommer i linje med frågeställningarna. Studiens mest framträdande resultat pekar på att det i dessa grupper inte var särskilt stora skillnader i hur mammor och pappor presenterar narrativ kring anknytning och omvårdnad. Dessa resultat kan visa på att det i dessa variabler verkligen inte förekommer någon skillnad mellan mammorna och papporna, och att män och kvinnor är mycket snarlika varandra, åtminstone när det handlar om att presentera narrativ kring omvårdnad och anknytning. De fynd tidigare forskning presenterat har visat på fler skillnader än vad som funnits i denna studie. En möjlig anledning till detta är att tidigare forskning ofta är gjord i en amerikansk kontext. Det är möjligt att föräldraskap i den svenska kulturen skiljer sig från föräldraskap i andra kulturer (Putnick et al., 2012). Trots att föräldrarna inte skilde sig särskilt mycket åt i de instrument som användes framkom vissa skillnader. En skillnad som kunde iakttas var att mammorna presenterade fler och starkare narrativ om sina medföräldrar som kodades som försummande, än vad papporna gjorde om sina medföräldrar. Vidare skapade mammorna fler narrativ kring sina egna erfarenheter med sina barn som kodades som kärleksfulla jämfört med papporna. Papporna däremot presenterade narrativ som bedömdes som mer avvisande än de mammorna presenterade när de beskrev sina egna upplevelser tillsammans med sina barn. Slutligen kunde en skillnad iakttas där mammorna presenterade fler narrativ som kodades som att deras medförälder var rollombytande, än papporna gjorde om sina medföräldrar. De tre första fynden som framkommer här ligger i linje med tidigare forskning medan det sista fyndet motsäger tidigare forskning.

Deltagargrupperna

De pappor som valt att tillsammans med sitt barn ingå i denna studie har en rad egenskaper som möjligen skiljer dem från pappor som inte ingått i urvalet. Det är tydligt att de pappor som ingår i studien har välmående döttrar, det vill säga döttrar som uppger sig ha låga poäng på CBCL. Detta innebär bland annat att de pappor som framträder i denna studie möjligen inte kan ses som representativa för pappor i stort, men det väcker också den intressanta frågan om det är ett mönster att pappor till välmående döttrar är mer engagerade och därför mer villiga att ställa upp på intervjuer. Detta kan innebära att den inre validiteten blir nedsatt. Överlag syns även att majoriteten av papporna har en otrygg anknytning enligt anknytningstest och har

barn som något övervägande har en trygg anknytning, vilket även det kan diskuteras ha ett samband med varför just dessa pappor valt att delta i studien. Eftersom urvalet skapats på grundval av de pappor som ställt upp har ett urval av mammor använts i studien. Det är möjligt att dessa mammor är mer lika dessa pappor än mammor i allmänhet, vilket kan påverka resultaten. Bortsett från de variabler som hålls konstanta i både mamma- och pappgruppen visar resultatet att de två grupperna är snarlika varandra på andra punkter. Både mammorna och barnen har snarlika anknytningsstilar i jämförelse med barnen och papporna i pappgruppen, vilket var oväntat och ett möjligt utfall av matchningen. Eventuellt är det så att det finns ett orsakssamband mellan utslaget avseende barnets bedömning av sin egen symtomatologi och barnens anknytningsstil, i båda grupperna. Resultaten som rörde skillnader mellan barnen i de två grupperna och relationen mellan mammorna och deras barn och papporna och deras barn, visade att det inte fanns några statistiskt signifikanta skillnader. Inga statistiskt säkerställda skillnader kunde fastställas mellan barnen i de två grupperna eller i relationen mellan papporna och deras barn samt mammorna och deras barn.

Könsskillnader i narrativ kring omvårdnad och anknytning

Resultatet visar att det inte finns någon systematisk skillnad i hur mammorna och papporna skapar narrativ i anknytningstestet (ASA), varför man med viss försiktighet kan säga att anknytningstestet verkar vara robust för könsskillnader, och verkligen fångar anknytning. Detta får betydelse för det svarsmönster som framkommer i CAI, så till vida att dessa inte kan härledas från att anknytningen ser olika ut i mamma- respektive pappgruppen. Den skillnad som framkom med statistisk säkerhet var angående försummande. Mammorna presenterade fler och starkare narrativ som kodades som försummande om sin medförälders sannolika föräldraskapsbeteenden gentemot deras gemensamma barn, jämfört med papporna. Detta svarsmönster kan tolkas på flera olika sätt. Det kan förstås mot bakgrund av den forskning som pekar på att mammor utövar så kallad maternal gatekeeping (McBride et al., 2005) och av olika anledningar aktivt motarbetar att pappan ska vara lika närvarande i omvårdnaden av barnet. I den aktuella studien fann man oftare i mammornas narrativ beskrivningar av pappor som var frånvarande från sina barn på grund av sitt arbete. Mammorna kunde till exempel uppge att de var den huvudsakligt närvarande föräldern, och att pappan snarare gjorde gästspel. Eftersom mammorna uppgett att de försummande papporna

generellt är frånvarande på grund av arbete, ligger detta i linje med tidigare forskning, som visat på könsdynamiken i föräldraskapet. Stueve och Pleck (2001) hävdar att män har en mer framträdande identitet som förvärvsarbetande än som förälder, och andra empiriska fynd pekar även konsekvent på att pappan har en starkare föräldraskapsroll som försörjare (Cowan & Cowan, 1992; Finley & Schwartz, 2006). Parallellt med att dessa teoretiska bidrag förklarar pappans roll, bidrar andra med att bekräfta framkomna skillnader utifrån mammans perspektiv. Mammor uppges vara mer hängivna sin mammaroll än pappor sin papparoll (Pasley, Kerpelman & Guilbert, 2001) och verkar för att behålla denna (McBride et al., 2005), samtidigt som de upplever sig som en ensamstående förälder i föräldraskapet (Stueve & Pleck, 2001).

En tendens i materialet är att mammornas narrativ av erfarenheter tillsammans med sitt barn kodats som mer kärleksfulla. Detta kan förstås gentemot Finley och Schwartz (2006) som visar i sin studie att mammor upplevs som mer expressiva i sin föräldraskapsstil, i jämförelse med pappor som upplevs som instrumentella. Inom ramen för det dessa forskare kallar expressivt ryms bland annat omhändertagande och tröstande. Tendensen stöds också av annan forskning som visar att mamman oftare förväntas stå för känslomässigt stöd som att trösta och uppmuntra (Moon & Hoffmann, 2008), samt att mammor enligt många studier skattas som varmare i sitt föräldraskap. Med varm menas, enligt dessa studier, att stå för tröst och omvårdnad då barnet behöver detta, uppmuntran, hjälp och acceptans (Putnick et al., 2012; McFarland-Piazza et al., 2010). Mammor tar ut mer föräldradedighet och VAB-dagar (JämO, 2006) vilket kan tyda på att de spenderar mer tid med sina barn. Detta kan innebära att mammorna har fler minnen av interaktion med sina barn som de kan berätta om under intervjun, vilket leder till högre poäng i CAI på kärleksfullt beteende. En möjlighet är att mammorna har fler eller starkare minnen av kärleksfulla omvårdnadssituationer eftersom dessa passar ihop med en identitet som mamma, en identitet som eventuellt föreskriver kärleksfullhet och värme. Identiteten som mamma tillåter möjligen också mammor att prata mer om denna typ av erfarenheter, vilket kan leda till att de är mer vana vid att presentera den typ av narrativ som ger utslag på kärleksfullhet i CAI. Det är tänkbart att motsatsen skulle gälla för papporna då de uppger färre eller svagare narrativ på kärleksfulla erfarenheter med sina barn. Eftersom pappaskap som identitet och de ansvarsområden och beteenden som anses ligga inom ramen för mäns föräldraskap är mer instrumentella (Finley & Schwartz, 2006), lyfter pappor möjligen in andra saker då de talar om sina barn.

Den andra tendensen till skillnad mellan mammor och pappor fanns då de kodades i huruvida de presenterat narrativ av att vara avvisande mot sitt barn. Detta kan förstås gentemot forskning som pekar på att pappor uppger sig vara mer avvisande gentemot sina barn (Putnick et al., 2012), och att pappor i sin instrumentella föräldraskapsstil möjligtvis riskerar att avvisa barnet då det söker tröst. I intervjuer som ingått i denna studie nämner flera pappor att de säger åt sitt barn att sluta gråta när det slagit sig eller att de fäster liten vikt vid att trösta barnet när det gjort sig illa eller är sjukt.

De tendenser till skillnad som framkommer mellan mammor och pappor i variabeln rollombyte motsäger helt tidigare forskning. Mammorna beskriver här fler minnen av sin medförälder som kodas som rollombytande än vad pappor beskriver om mammor. Tidigare forskning av Macfie med kollegor (2005) som baseras på dels barns berättelser om sina upplevelser tillsammans med sin förälder och dels observationer av mammor och pappors interaktion med sina små barn, har visat att mammor haft en starkare tendens till rollombyte än pappor. Den tidigare forskning som presenterats i denna uppsats är dock mestadels genomförd i en amerikansk kontext, varför man inte med säkerhet kan säga om det finns kulturella skillnader i hur ett föräldraskap gestaltas i en svensk kontext. Då man kvalitativt granskar de intervjuer som ingår i denna studie utefter denna variabel kan man se hur mammorna i vissa intervjuer lyfter in narrativ som tyder på barnets rollombyte med sina pappor. Det kan röra sig om att barnet arbetade för sin pappa för att hjälpa pappan bli färdig med en arbetsrelaterad uppgift i tid, att pappan uttrycker oro för sitt barns framtida partner och hur barnet ska förhålla sig till denna samt att barnet förutser när pappan är hungrig och då lagar mat till sin pappa. Dessa är alla exempel som ger utslag på variabeln rollombyte då kodare tolkat CAI. Det bör tilläggas att de intervjuer där mammor lyfte in dessa exempel endast är två till antalet och att dessa narrativ gav relativt sett höga utslag på variabeln rollombyte, varför de står för tendensen i materialet. Eftersom urvalet är litet är det också sårbart för utslag av denna typ, varför detta möjligen är en överdriven effekt.

Studiens begränsningar

Det finns svårigheter med att dra för långtgående slutsatser utifrån resultaten i denna studie. Den främsta begränsningen ligger i det låga antalet deltagare. De båda grupperna är små och det betyder att individuella skillnader kan få stort genomslag.

Vidare utgör personerna i grupperna inte ett randomiserat urval och kan därför inte sägas representera en bakomliggande population. Mycket av den forskning som representeras här är gjord på heterosexuella föräldrapar och de föräldrar som ingår i den aktuella studien ingår i en heterosexuell familjestruktur, varför detta urval inte kan ses som representativt för alla typer av föräldraskap. I studiens rekryteringsfas uppmuntrades pappor att låta sig intervjuas, men trots detta klev endast elva pappor fram, jämfört med 74 mammor. Det är omöjligt att utesluta att det finns egenskaper som skiljer dessa pappor från pappor som inte ställde upp. Papporna har i urvalet fått utgöra basunderlaget och matchningen har gjorts efter deras civilstånd, deras barns kön och deras barns poäng på CBCL. Det ansågs att det var av största vikt att barnen var så lika som möjligt, så att de skillnader som framträdde skulle bero på hur föräldern uttrycker sig i CAI, inte på hur barnet är. Optimalt hade varit att intervjua föräldrar till samma barn för att kunna stabilisera denna del av interaktionen. Dock var den tid som föräldrarna hade att avsätta till projektet begränsad och därför var detta inte möjligt att genomföra. Inför framtida forskning hade det varit intressant att titta på föräldrar till samma barn. Angående intervjun som metod kan det finnas risk för att social önskvärdhet, alltså att man vill framställa sig i god dager, påverkar hur föräldrarna svarar om sig och sin medförälder. CAI är ännu outforskat i detta avseende. Vidare var kodarna inte blinda för kön då kodningen av intervjun genomfördes eftersom detta inte är möjligt på grund av instrumentets natur. Bedömarnas interbedömarreliabilitet är dock hög och korrelerade högt med en certifierad kodare och hanteringen av materialet gjordes enligt normerna för CAI, vilket kan tala för att denna möjliga brist inte får genomslag. Det är fortfarande inte känt huruvida män och kvinnor skiljer sig åt då de ger information på andra variabler än de som är undersökta i denna studie genom intervjutid i minuter och spridning i poäng på anknytningstestet ASA. Det är möjligt att kvinnor är mer bekväma i intervjusituationen än män, eller vice versa, vilket kan påverka hur fri deltagaren känner sig att berätta om sina erfarenheter.

Framtida forskning

En stor svårighet i denna studie, precis som i tidigare forskning, har varit att rekrytera pappor. Trots detta projekts ansträngningar i form av uppmuntran och erbjudanden om flexibel testtid ställde endast elva pappor upp, jämfört med 74 mammor. Eftersom forskningen får förlita sig på de pappor som kliver fram blir detta

en brist, då det är svårt att veta vad som skiljer de pappor som ställer upp från andra pappor. Framtida forskning behöver därför lägga fokus på hur pappor kan motiveras till att i större utsträckning delta i forskningsprojekt. De resultat som framkommit här visade framförallt på att skillnaderna mellan hur mammor och pappor skapar narrativ kring omvårdnad och anknytning var små. De skillnader som framkommit har både bekräftat och motsagt tidigare forskningsfynd. Framtida studier med fler deltagare och randomiserat urval hade kunnat uttala sig med större säkerhet kring de eventuella skillnader som framkommer. På grund av det låga antalet pojkar i de båda grupperna var det i denna studie inte möjligt att studera hur barnens kön påverkar föräldrarnas narrativ. Eftersom det finns stöd i forskning (Grossman et al., 2008) att mammor och pappor behandlar sina barn olika beroende på barnets kön skulle framtida forskning vara betjänt av att kontrollera och vidare undersöka denna variabel. Eftersom hela CAI inte användes här utan endast erfarenhetsvariablerna skulle framtida studier även kunna inkludera upplevelsevariablerna. Upplevelsevariablerna är konstruerade så att de fångar mer omedvetna aspekter av omvårdnadsrepresentationen, varför könsskillnader möjligen synliggörs annorlunda i dessa. Därför skulle framtida forskning möjligen kunna fokusera på detta för att ge mer klarhet i på vilket sätt mammors och pappors narrativ angående omvårdnad skiljer sig och vad detta får för betydelse för föräldraskapet.

Slutsatser

Sammanfattningsvis fann man i denna studie att det fanns få skillnader mellan hur mammorna och papporna skapar narrativ i omvårdnad- och anknytningsinstrument. De skillnader som framkom diskuteras och kontrasteras gentemot tidigare forskning. Vissa av dessa skillnader kan ses som konsekventa gentemot tidigare forskning medan andra pekar i motsatt riktning. Det som dock står klart är att man, med viss försiktighet, kan yttra sig om att det finns vissa systematiska skillnader i hur dessa mammor och pappor skapar narrativ kring sitt föräldraskap: vilka situationer och händelser de väljer att lyfta in, samt vilka de utelämnar då de berättar om sin relation till sina barn. Viktigt att understryka är att dessa narrativ inte nödvändigtvis behöver innebära att mammor är mer kärleksfulla och pappor mer avvisande i praktiken, men att föreställningar om den egna och sin medförälders omvårdnad av barnet kanske tar dessa former, då de återskapas i en intervju. De skillnader som framträder ligger i linje med de sociala roller som föräldraskapet innebär. Identitetsteorin och

föräldraskapsforskning hävdar att män och kvinnor dels har olika föräldraskapsidentiteter som förefaller väsensskilda, och dels att identiteten som förälder verkar mera framträdande och stark hos kvinnor i jämförelse med män. Ökad förståelse för kognitiva processer som påverkar omvårdnadsrepresentationer och även föräldraskapets praktiker kan ge värdefull insikt i mammors och pappors unika bidrag till sina barns anknytningsmönster och i förlängningen även deras psykiska hälsa. Ett annat viktigt bidrag är att denna typ av forskning kan ge betydande kunskap om hur föreställningar om kön reproduceras och cementeras på såväl familje- som samhällsnivå.

Referenser

- Achenbach, T.M., & Rescorla, L.A. (2001). *Manual for the ASEBA school-age forms & profiles*, University of Vermont. Research Center for Children, Youth, and Families, Burlington
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the Strange Situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Ang, P. R., Rescorla, L. A., Achenbach, T. M., Ooi, Y. P., Fung, D. S. S., & Woo, B. (2012). Examining the criterion validity of CBCL and TRF problem scales and items in a large Singapore sample. *Child Psychiatry of Human Development*, 43, 70–86. doi: 10.1007/s10578-011-0253-2
- Ashcraft, M.H. (2006). *Cognition* (4. uppl.). New Jersey: Pearson Education.
- Bakermans-Kranenburg, M. J. (2006). Script-like attachment representations: Steps towards a secure base for further research. *Attachment & Human Development*, 8(3), 275-281. doi: 10.1080/14616730600910037
- Bell, D. C., & Richard, A. J.(2000) Caregiving: the forgotten element in attachment. *Psychological Inquiry*, 11(2), 69 - 83. doi: 10.1207/S15327965PLI1102_01
- Belsky, J., Steinberg, L., & Draper, P. (1991). Childhood experience, interpersonal development, and reproductive strategy: An evolutionary theory of socialization. *Child Development*, 62, 647–670.
- Benedek, T. (1970). Motherhood and nurturing. I E. J. Anthony & T. Benedek (Red.), *Parenthood: Its psychology and psychopathology* (ss. 153–166). Boston: Little Brown.
- Bengtsson, H., & Psouni, E. (2001). *The caregiving and attachment interview protocol*. Opublicerat manuscript, Lund University, Sweden.
- Bengtsson, H., & Psouni, E. (2008). Mothers' representations of caregiving and their adult children's representations of attachment: Intergenerational concordance and relations to beliefs about mothering. *Scandinavian Journal of Psychology*, 49, 247-257. doi: 10.1111/j.1467-9450.2008.00624.x.
- Broberg, A., Almqvist, K., & Tjus, T. (2003). *Klinisk barnpsykologi: utveckling på avvägar*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Broberg, A., Granqvist P., Ivarsson, T., & Risholm-Mothander, P. (2006). *Anknytningsteori: Betydelsen av nära känslomässiga relationer*. Stockholm:

Natur & Kultur.

- Cassidy, J. (2008). The nature of the child's ties. I J. Cassidy, & P. R. Shaver (Red.), *Handbook of attachment: Theory, Research, and Clinical Applications* (ss. 833-857). New York: The Guilford Press.
- Collins, N. L., & Ford, M. B. (2010). Responding to the needs of others: The caregiving behavioral system in intimate relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(2), 235–244. doi: 10.1177/0265407509360907
- Cowan, C. P., & Cowan, P. A. (1992). *When partners become parents: The big life change for couples*. New York: Basic Books.
- Finley, G. E., & Schwartz, S. J. (2006). Parsons and Bales revisited: Young adult children's characterization of the fathering role. *Psychology of Men & Masculinity*, 7(1), 42–55. doi: 10.1037/1524-9220.7.1.42
- Freeman, H., Newland, L. A., & Coyl, D. D. (2010). New directions in father attachment, *Early Child Development and Care*, 180(1-2), 1-8. doi: 10.1080/03004430903414646
- George, C., & Solomon, J. (2008). The caregiving system: A behavioral systems approach to parenting. I J. Cassidy, & P. R. Shaver (Red.), *Handbook of attachment: Theory, Research, and Clinical Applications* (ss. 833-857). New York, The Guilford Press.
- Goeke-Morey, M. C., & Cummings, E. M. (2007). Impact of father involvement: A closer look at indirect effects models involving marriage and child adjustment. *Applied Developmental Science*, 11(4), 221-225. doi: 10.1080/10888690701762126
- Grossman, E., Grossman, K. E., Fremmer-Bombik, E., Kindler, H., Sheuruer Englisch, H., & Zimmermann, P. (2002). The uniqueness of the father-child attachment relationship: Fathers sensitive and challenging play as a pivotal variable a 16-year longitudinal study. *Social development*, 11(3), 301 – 337. doi: 10.1111/1467-9507.00202
- Grossmann, K., Grossmann, K. E., Kindler, H., & Zimmermann, P. (2008). A wider view of attachment and exploration. The influence of mothers and fathers on the development of psychological security from infancy to young adulthood. I J. Cassidy, & P. R. Shaver (Red.), *Handbook of attachment: Theory, Research, and Clinical Applications* (ss. 833-857) New York: The Guilford Press.

- Hesse, E. (1999). The Adult Attachment Interview: historical and current perspectives. I J. Cassidy & P.R. Shaver (Red.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (ss. 395–433). New York: Guilford.
- Howard, K. S. (2010). Paternal attachment, parenting beliefs and children's attachment. *Early Child Development and Care*, 180(1-2), 157-171. doi:10.1080/03004430903415031
- Jämställdhetsombudsmannen. (juli 2006). *Föräldraskap – Kunskap och nulägesrapport (rapport)*. Hämtad från <http://www.do.se/sv/Material/Foraldraskap--Kunskaps-och-nulagesrapport-JamO/>
- Lewis, C., & Lamb, M. E. (2003). Fathers' influences on children's development: The evidence from two-parent families. *European Journal Of Psychology Of Education - EJPE (Instituto Superior De Psicologia Aplicada)*, 18(2), 211-228
- Macfie, J., Houts, R. M., McElwain, N. L., & Cox, M. J. (2005). The effect of father-toddler and mother-toddler role reversal on the development of behavior problems in kindergarten. *Social Development*, 14(3), 514-531 doi: 10.1111/j.1467-9507.2005.00314.x
- Mahler, M. S., Pine, F. & Bergman, A. (1975). *The psychological birth of the human infant*. New York: Basic Books.
- Main, M., & Goldwyn, R. (1998). *Adult attachment scoring and classification system*. Opublicerat manuskript, University of California at Berkeley.
- Mayseless, O., Bartholomew, K., Henderson, A., & Trinke, S. (2004). "I was more her mom than she was mine:" Role reversal in a community sample. *Family Relations*, 53(1), 78-86. Hämtad från: <http://www.jstor.org.ludwig.lub.lu.se/stable/3700240>
- Mayseless, O. (2006). Studying parenting representations as a window to parents' internal working model of caregiving. I O. Mayseless (Red.), *Parenting representations: Theory, research and clinical implications*, (ss. 3-40). New York: Cambridge University Press.
- McBride, B. A., Brown, G. L., Bost. K. K., Shin. N., Vaughn. B., & Korth, B. (2005). Paternal identity, maternal gatekeeping, and father involvement. *Family Relations* 54(3), 360-372. Hämtad från: <http://www.jstor.org.ludwig.lub.lu.se/stable/40005290>

- McFarland-Piazza, L., Hazen, N., Jacobvitz, D., & Boyd-Soisson, E. (2012). The development of father–child attachment: associations between adult attachment representations, recollections of childhood experiences and caregiving. *Early Child Development and Care, 182*(6), 701-721. doi:10.1080/03004430.2011.573071
- Monteiro, L., Verissimo, M., Vaughn, B. E., Santos, A. J., & Bost, K. K. (2008). Secure base representations for both fathers and mothers predict children's secure base behavior in a sample of Portuguese families. *Attachment & Human Development, 10*(2), 189-206.
- Moon, M., & Hoffman, C. D. (2008). Mothers' and fathers' differential expectancies and behaviors: parent x child gender effects. *Journal of Genetic Psychology, 169*(3), 261-280.
- Parsons, T., & Bales, R. F. (1955). *Family, socialization and interaction process*. Glencoe, IL: Free Press.
- Pasley, K., Kerpelman, J., & Guilbert, D. E. (2001). Gendered conflict, identity disruption, and marital instability: Expanding Gottman's model. *Journal of Social and Personal Relationships, 18*, 5–27. doi: 10.1177/0265407501181001
- Psouni, E., & Bengtsson, H. (2012). *Relationship between Parents' Caregiving and Attachment Representations*. Manuskript inlämnat för publicering.
- Putnick, D. L., Bornstein, M. H., Lansford, J. E., Chang, L., Deater-Deckard, K., Giunta, L. D. et al. (2012). Agreement in mother and father acceptance-rejection, warmth, and hostility/rejection/ neglect of children across nine countries. *Cross-Cultural Research, 46*(191), 191-223. doi: 10.1177/1069397112440931
- Rogers, S. J., & Amato, P. R. (2000). Have changes in gender relations affected marital quality? *Social Forces, 79*, 731–753. Hämtad från <http://www.jstor.org.ludwig.lub.lu.se/stable/2675515>
- Simon, R. W. (1992). Parental role strains, salience of parental identity and gender differences in psychological distress. *Journal of Health and Social Behavior, 33*, 25–35. Hämtad från <http://www.jstor.org.ludwig.lub.lu.se/stable/2136855>
- Solomon, J., & George, C. (1996). Defining the caregiving system: Toward a theory of caregiving. *Infant Mental Health Journal, 17*(3), 183-197.

- Spain, D., & Bianchi, S. M. (1996). *Balancing act: motherhood, marriage, and employment among american women*. New York: Russell Sage Foundation.
- Steele, H., & Steele, M. (2005). The construct of coherence as an indicator of attachment security in middle childhood: The friends and family interview. I K. Kerns & R. Richardson (Red.), *Attachment in middle childhood* (ss. 137-160). New York: Guilford Press.
- Storey, A. E., Walsh, C. J., Quinton, R. L., & Wynne-Edwards, K. E. (2000). Hormonal correlates of paternal responsiveness in new and expectant fathers. *Evolution and Human Behavior*, *21*, 79-95. DOI: 10.1016/j.bbr.2011.03.031
- Stryker, S., & Serpe, R. T. (1982). Commitment, identity salience, and role behavior: Theory and research example. I W. Ickes & E. S. Knowles (Red.), *Personality, roles, and social behavior* (ss. 199–218). New York: Springer-Verlag.
- Stueve, J. L., & Pleck, J. H. (2001). ‘Parenting voices’: Solo parent identity and co-parent identities in married parents’ narratives of meaningful parenting experiences. *Journal of Social and Personal Relationships*, *18*, 691–708. doi: 10.1177/0265407501185007
- Thornton, A. (1989). Changing attitudes toward family issues in the United States. *Journal of Marriage and the Family*, *51*, 873–893. Hämtad från <http://www.jstor.org.ludwig.lub.lu.se/stable/353202>
- van IJzendoorn, M. H. (1995). Adult attachment representations, parental responsiveness, and infant attachment: A meta-analysis of the predictive validity of the Adult Attachment Interview. *Psychological Bulletin*, *117*, 387–403. doi: 10.1037/0033-2909.117.3.387
- Vaughn, B. E., Waters, H.S., Coppola, J.C., Bost, K.K., Verissimo, M. (2006). Script-like attachment representations and behavior in families and across cultures: Studies of parental secure base narratives. *Attachment & Human Development*, *8*(3), 179-184. DOI: 10.1080/14616730600856008
- Waters, H. S., Rodrigues, L.M. & Ridgeway, D. (1998). Cognitive underpinnings of narrative attachment assessment. *Journal of Experimental Child Psychology*, *71*, 211-234. Doi: 10.1016/j.bbr.2011.03.031
- Waters, H., & Rodrigues-Doolabh, L. (2004). *Manual for decoding secure base*

narratives. Opublicerat manuscript, State University of New York at Stony Brook.